

9. SINIF TARİH DERSİ

1. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI SINAV PROVASI · PUANLAMA ANAHTARI

Senaryo 1 · Kitapçık B · Sezgi Empati Educational Assessments · www.sanalsinav.com

1. TAR.9.1.1 · Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını yorumlayabilme · kolay

10 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Krokiye dayanarak sitenin 1958 selinde su basan alanın içinde planlandığını, yani selin aynı yerde yeniden yaşanabileceğini belirtir.	2
a)	Bu bilginin konutun yapılmaması, yerinin değiştirilmesi ya da önlem alınması gibi daha bilinçli bir karar verilmesini sağlayacağını açıklar (geçmişten ders çıkarma, geleceği planlama).	4
b)	Bir zarar açıklar (ör. geçmişten ders çıkarılamadığı için aynı hatanın tekrarlanması ve can ya da mal kaybı yaşanması; kasaba halkının ortak geçmişiyile bağının zayıflaması).	4

a) Örnek cevap: Krokiye göre site, 1958'de su basan alanın içinde planlanmıştır. Bunu bilen meclis üyeleri derenin yeniden taşınabileceğini fark eder ve siteyi sel alanının dışına almaya ya da önlem almaya karar verebilir; yani geçmişten ders çıkarılır.

b) Örnek cevap: Sel unutulursa aynı yere yine ev yapılabilir ve yeni bir selde insanlar canından ve malından olabilir.

Sık hatalar: Selin tarihini yalnızca anlatıp karara etkisini açıklamamak; Toplumsal hafızayı yalnızca bireysel anı olarak düşünmek

2. TAR.9.1.1 · Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını yorumlayabilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Ömer'in görüşüne katılmadığını ya da görüşün eksik / yanlış olduğunu belirtir.	3
a)	Örnekteki eski salgın kayıtlarının bugünkü bir soruna çözüm üretmede kullanıldığını vurgulayarak geçmiş deneyimlerin bugünü anlamaya ve sorun çözmeye katkı sağladığını açıklar.	5
b)	Örnekte geçmeyen bir fayda belirtir (ör. kimlik ve aidiyet bilinci, tarihsel empati, eleştirel düşünme, kültürel mirası koruma, toplumsal hafızayı canlı tutma).	2
b)	Belirttiği faydanın bireye ya da topluma ne kazandırdığını açıklar.	5

a) Örnek cevap: Ömer'in görüşü yanlıştır. Örnekte yüz yıl önceki salgının kayıtları, bugünkü salgında hangi önlemlerin işe yarayacağını bulmak için kullanılmıştır. Demek ki geçmiş deneyimler bugünün sorunlarını anlamamıza ve çözmemize yardım eder.

b) Örnek cevap: Tarih öğrenmek eleştirel düşünmeyi geliştirir: Farklı kaynakları karşılaştırmayı öğrenen kişi, bugün karşılaştığı haberleri de sorgular ve yanlış bilgiye kolayca kapılmaz.

Sık hatalar: Görüşü değerlendirirken öğretmenin örneğini kullanmamak; b) maddesinde örnekteki faydayı (geçmişten ders çıkarma) tekrar etmek

3. TAR.9.1.1 · Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını yorumlayabilme · zor

20 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Burak'ın geçmişi bugünün değerleri ve koşullarıyla yargıladığını (dönemin koşullarını dikkate almadığını, anakronizm yaptığını) belirtir.	6
b)	Kayıttan en az iki koşulu (mektebin uzaklığı, kışın yolların kapanması, geçimin tarıma ve aile emeğine dayanması) yorumuna katar (yalnız biri varsa 1 puan).	5
b)	Ailelerin tercihini bu koşulların bir sonucu olarak, yargılamadan açıklar.	3
c)	Bir katkı belirtir (ör. farklı kültür ve kuşaklardan insanları anlama, önyargıdan uzak durma, hoşgörü, anlaşmazlıkları çözme).	3
c)	Bu katkıyı kendini başkasının yerine koyma düşüncesiyle ya da günlük hayattan bir durumla ilişkilendirerek açıklar.	3

a) Örnek cevap: Burak, 1880'deki köylüleri bugünün koşullarına ve değerlerine göre yargılıyor; o dönemin şartlarını hesaba katmıyor.

b) Örnek cevap: Mektep köye üç saat uzaktaydı ve kışın yollar kapanıyordu; aileler de geçimini tarladan sağladığı için hasatta çocukların emeğine ihtiyaç duyuyordu. Bu koşullarda çocukların çoğunun okula gidememesi anlaşılır bir durumdu.

c) Örnek cevap: Tarihsel empati kişinin kendini başkasının yerine koymasını sağlar. Bu beceriye sahip biri, farklı bir kültürden gelen komşusunun davranışlarını önyargıyla yargılamak yerine onun koşullarını anlamaya çalışır.

Sık hatalar: Burak'ın yorumunu düzeltirken yine yargılayıcı bir dil kullanmak; Kayıttaki koşulları kullanmadan genel bir yorum yazmak; Tarihsel empatiyi "acımak" ya da "haklı bulmak" olarak anlamak

4. TAR.9.1.2 · Tarihin doğasını farklı kaynaklar üzerinden inceleyebilme · kolay

10 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	(1) ve (3)'ü olgu olarak belirtir.	2
a)	(2) ve (4)'ü yorum olarak belirtir.	2
b)	Yazarın Bey'i öven, taraflı (öznel) bir bakış açısıyla yazdığını belirtir.	2
b)	Bunu yazarın saray tarihçisi olmasıyla (beye bağlı olması, onu memnun etme isteği) ilişkilendirerek açıklar.	4

a) Örnek cevap: Olgu: (1) ve (3). Yorum: (2) ve (4).

b) Örnek cevap: Yazar, Bey'i ve seferi öven ifadeler kullanmıştır; yani taraflıdır. Bunun nedeni, saray tarihçisi olarak beye bağlı olması ve onu iyi göstermek istemesidir.

Sık hatalar: Yağmurla ilgili cümleyi "olumsuz bir durum" olduğu için yorum saymak; Yorumları ayırıp yazarın konumuyla ilişkilendirmemek

5. TAR.9.1.2 · Tarihin doğasını farklı kaynaklar üzerinden inceleyebilme · zor

20 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	K2'yi seçer.	3
a)	Birinci gerekçeyi yazar (ör. yardım dağıtmak için hane hane tespit amacıyla hazırlanmış resmî bir kayıt olması).	3
a)	Farklı ikinci bir gerekçeyi yazar (ör. hasar netleştikten sonra hazırlanması; nedeni bilinmeyen konuda “tespit edilemedi” diyerek tarafsız davranması; sayının K1 ile yakın olup K3'teki abartıyla örtüşmemesi).	3
b)	Gazete sahibinin fırıncıyla davalı olmasının (çıkar çatışmasının) haberi taraflı kılabilceğini açıklar.	3
b)	Bu yargının başka kaynaklarla doğrulanmadığını ya da resmî kaydın yangının nedenini tespit edemediğini belirtir.	3
c)	Bir katkı belirtip açıklar (ör. sert rüzgâr bilgisinin yangının hızla yayılmasını açıklamaya yardım etmesi ve başka kaynaklarla sınanabilmesi; olayın halk üzerinde bıraktığı etkiyi ve duyguları yansıtmaması).	5

a) Örnek cevap: K2 daha güvenilirdir. Birincisi, yardım dağıtmak için evler tek tek tespit edilerek hazırlanmış resmî bir listedir. İkincisi, bilmediği konuda “sebebe tespit edilemedi” diyerek tarafsız davranmıştır.

b) Örnek cevap: Gazetenin sahibi fırıncıyla davalı olduğu için onu suçlamakta çıkarı olabilir. Üstelik resmî kayıt yangının nedenini tespit edememiştir; bu yargı başka bir kaynakla doğrulanmamıştır.

c) Örnek cevap: K3, o gün sert rüzgâr estiğini bildirir; bu, yangının neden hızla yayıldığını açıklayabilir ve hava durumuna ait başka kayıtlarla sınanabilir.

Sık hatalar: Gazeteyi olaydan hemen sonra yayımlandığı için en güvenilir kaynak saymak; Sözlü anlatımı tamamen değersiz görmek; Tek bir gerekçeyi iki farklı cümleyle tekrar etmek

6. TAR.9.1.3 · Tarihsel bilginin üretim sürecini çözümleyebilme · kolay

10 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	L'yi ilk, N'yi son sıraya yazar.	2
a)	Aradaki işlemleri K, M, P sırasıyla yazar.	2
b)	M işleminin kaynak eleştirisi (tenkit; dış ve iç eleştiri) olduğunu belirtir.	2
b)	Sahte, yanlış tarihlenmiş ya da hatalı bilgi içeren kaynaklara dayanılmasını önleyerek ulaşılan bilginin güvenilir olmasını sağladığını açıklar.	4

a) Örnek cevap: L – K – M – P – N

b) Örnek cevap: Kaynak eleştirisidir (tenkit). Sahte ya da yanlış bilgi içeren bir belgeye dayanılırsa okulun tarihi yanlış yazılır; bu adım ulaşılan bilginin güvenilir olmasını sağlar.

Sık hatalar: Kaynakları toplamadan önce yorum yapmayı (P) sıraya koymak; M işlemini yalnızca “kontrol etme” diye adlandırıp gerekçesini yazmamak

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Sıralamayı 3, 2, 1 olarak yazar.	3
a)	Alttaki katmanın önce biriktiği için daha eski olduğunu (üst üste birikme) gerekçe gösterir.	2
b)	Buluntularla tutarlı bir hipotez yazar (ör. yerleşimin bir saldırı ya da savaş sırasında yakıldığı; büyük bir yangın geçirdiği).	2
b)	Hipotezini kül, yanmış kirişler ve ok uçlarından en az ikisiyle ilişkilendirir.	2
b)	Hipotezi sınamak için uygun bir kaynak önerir (ör. bölgeye ait kroniklerde ya da yazılı kayıtlarda bir saldırı / yangın haberi aramak; komşu yerleşimlerde aynı döneme ait yangın katmanını aramak; ok uçlarının hangi topluluğa ait olduğunu incelemek).	2
c)	Sikkenin üzerindeki yılın katmanının oluştuğu dönem hakkında bilgi verdiğini belirtir.	2
c)	Sikke basıldıktan sonra toprağa karışabileceği için 1. katmanın 1585'ten önce oluşmuş olamayacağını (en erken 1585'te ya da sonrasında oluştuğunu) açıklar.	2

a) Örnek cevap: 3 – 2 – 1. Toprak üst üste biriktiği için en alttaki katman ilk oluşan, yani en eski katmandır.

b) Örnek cevap: Kül tabakası, yanmış kirişler ve çok sayıda ok ucu, yerleşimin bir saldırı sırasında yakıldığını düşündürür. Bunu sınamak için bölgeye ait yazılı kayıtlarda o döneme ait bir saldırı ya da yangın haberi aranabilir.

c) Örnek cevap: Sikke 1585'te basıldığına göre 1. katman bu yıldan önce oluşmuş olamaz; katman 1585'te ya da daha sonra oluşmuştur.

Sık hatalar: Katmanları yukarıdan aşağıya yazıp üstteki katmanı en eski saymak; Hipotezi kanıtlanmış bir bilgi gibi yazmak; 1. katmanın kesinlikle 1585 yılında oluştuğunu söylemek